

Правосуддя майбутнього збереження незалежності та людяності в еру ШІ

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2025

Дата публікації: 2026-01-02

Постійна адреса:

<https://constitutionalist.com.ua/pravosuddia-majbutnoho-zberezhennia-nezalezhnosti-ta-liudianosti-v-eru-shi/>

Відомості про матеріал

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

ВІДДІЛ ПІДГОТОВКИ СУДДІВ

НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТІВ СУДІВ

Тренінг для помічників суддів та працівників апаратів судів “Цифрова грамотність помічника судді та працівника апарату суду”

5 грудня 2025 року

Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

Зміст

- 1 Виклики правосуддя в епоху ШІ та збереження людяності.
- 2 Нормативні засади: Конституція, законодавство, етичні стандарти.
- 3 Позиції судової влади та експертів щодо використання ШІ.
- 4 Регулювання та принципи відповідального застосування ШІ.
- 5 Межі використання: заборонені та дозволені сфери, судова практика.
- 6 Рекомендації та напрями розвитку цифрового правосуддя.
- 7 Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

- Стаття 3:
- «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.»
- Стаття 124 (частина перша):
- «Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.»
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

- Стаття 127 (частини перша та третя)
- «Правосуддя здійснюють судді. [...] На посаду судді може бути призначений громадянин України...»
- Стаття 129 (частина перша):
- «Суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права.»
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ»

- Стаття 57 (частина перша) — Текст присяги:
- «...урочисто присягаю... чесно і сумлінно здійснювати повноваження та виконувати обов'язки судді, дотримуватися етичних принципів і правил поведінки судді...»
- Стаття 83 (частина друга):
- «Критеріями кваліфікаційного оцінювання є: 1) компетентність (професійна, особиста, соціальна тощо); 2) професійна етика; 3) добросовісність.»
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

XIV Судовий форум (перший день) | 27 листопада 2025

- Станіслав Кравченко — Голова Верховного Суду:
- «...моя позиція чітка і зрозуміла: все, що нам допомагає, повинно бути використовуватись. Але щоб ми не дійшли до того стану, коли ми оте визначення питання справедливого правосуддя — його просто втратили...»
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

XIV Судовий форум (перший день) | 27 листопада 2025

- Світлана Майстрюк — головна національна експертка Проєкту ЄС «Право-Justice»
- «...великий акцент дійсно робиться на те, що їхня робота має відповідати сучасним європейським стандартам. Це і GDPR, це забезпечення кібербезпеки...»
- «...розробка єдиних протоколів реагування на будь-які критичні ситуації... це практики, які використовують провідні IT-компанії...»
- «...повинні працювати за тими алгоритмами, які сьогодні уже, скажімо так, для яких є висока рамка в світі та в Європейському Союзі.»
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

XIV Судовий форум (перший день) | 27 листопада 2025

- Андрій Рищенко — суддя-спікер Дніпропетровського окружного адміністративного суду
- «...ми всі повинні усвідомлювати, що скоріш за все вони [інструменти ШІ] вже інтегровані... тому що ми навіть не знаємо, що наші помічники... використовують штучний інтелект.»
- «...роботодавці знають лише 30% випадків використання їх робітниками штучного інтелекту... з'явилося таке явище, як так званий... тіньовий штучний інтелект.»
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

XIV Судовий форум (перший день) | 27 листопада 2025

- Роман Сабодаш — член ВКС:
- «...нам ще трошечки, до комісії, поки що зарано говорити про ШІ в написанні рішень, але думаю, що ми таки знайдемо і йому використання...»
- «На сьогоднішній день комісія це робить по суті вручну... в той час як програма може це зробити за кілька хвилин.»
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ПРАВОСУДДЯ 2035: МІЖ ПРАВОМ І КОДОМ | ВИПУСК № 18 ПОДКАСТІВ НШСУ

- Ян Берназюк:
- «Дуже важливо, щоби штучний інтелект не перетворив правосуддя на штучне правосуддя...
- Штучне в даному випадку слово має значення як створений, і має значення штучне – як щось несправжнє. То нехай цей штучний інтелект буде створений людиною, для людини, під контролем людини, під відповідальністю людини – виключно щоб вивільнити час або на самоосвіту, або на те, щоб вирішувати більш складні справи».
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС

- Робоча група Верховного Суду щодо стратегії забезпечення єдності судової практики у період з 7 липня по 24 листопада 2025 року розробила проект Положення про використання технологій ШІ працівниками апарату Верховного Суду.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

- Принцип захисту основоположних прав і свобод
- Принцип відповідальності
- Принцип конфіденційності та безпеки
- Принцип добросовісності та достовірності
- Принцип етичності та недискримінації
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ПРИНЦИП ЗАХИСТУ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

- Використання ШІ має відповідати Конституції та законодавству України, зокрема у сферах захисту персональних даних та інтелектуальної власності.
- У випадку використання ШІ для створення документа або його частини особа у супровідній інформації або в самому документі повідомляє осіб, яким надається відповідна інформація, про таке використання.
- Не вимагається повідомлення про використання ШІ, якщо технологія застосовувалася для виконання суто технічних завдань (наприклад, перевірка граматики, форматування тексту, транскрибування тощо).
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ПРИНЦИП ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

- Остаточне рішення про використання результатів, отриманих з використанням ШІ, у своїй роботі особа приймає самостійно на власний критичний розсуд.
- Застосування ШІ у роботі не знімає з особи відповідальність за результати його власної роботи.
- Особа зобов'язана ретельно перевіряти отримані результати. Усі фактичні дані, цитати та посилання на нормативні акти чи судову практику необхідно звіряти з першоджерелами (актами законодавства, офіційними базами даних тощо) та, за потреби, коригувати.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

- Забороняється використовувати загальнодоступні технології ШІ для роботи з інформацією з обмеженим доступом (конфіденційною, таємною та службовою інформацією).
- Забороняється завантажувати службові документи, які містять персональні дані суб'єктів звернення або учасників процесу, банківську таємницю, адвокатську таємницю тощо.
- Використання загальнодоступних технологій ШІ дозволяється виключно для технічних, допоміжних або навчальних завдань, що не передбачають введення інформації з обмеженим доступом.
- Особа повинна, наскільки це технічно можливо, відмовитися від надання дозволу на використання введених даних для подальшого навчання ШІ.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ПРИНЦИП ДОБРОСОВІСНОСТІ ТА ДОСТОВІРНОСТІ

- Будь-яка інформація, створена з використанням ШІ, підлягає обов'язковій фаховій перевірці на точність, достовірність та відсутність упереджень.
- Для підвищення якості роботи з ШІ слід формулювати чіткі та коректні запити, а також вживати заходів для виявлення та перевірки першоджерел наданої інформації. Якщо перевірити достовірність джерела неможливо, слід утриматися від використання такого результату як належного підтвердженого.
- При роботі з технологіями ШІ необхідно приділяти особливу увагу походженню та достовірності вхідних даних (завантаженої інформації та документів). Для аналізу та узагальнень слід використовувати, наскільки це можливо, дані з офіційних джерел.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ПРИНЦИП ЕТИЧНОСТІ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЇ

- Використання ШІ має здійснюватися таким чином, щоб гарантувати справедливе, неупереджене та поважне ставлення до кожної людини, незалежно від її походження, статі, віку, переконань чи інших ознак.
- Необхідно виявляти та мінімізувати ризики упередженості, які можуть бути закладені в алгоритмах ШІ, зокрема, у разі виявлення ознак такої упередженості – уникати негативного впливу цього фактору на роботу.
- При виборі та затвердженні технологій ШІ перевагу слід надавати тим інструментам, розробники яких гарантують належний захист даних, відповідність вимогам безпеки, конфіденційності, контроль доступу, а також надають прозору інформацію про архітектуру технології, дані для її навчання та вжиті заходи для зменшення ризику алгоритмічної упередженості.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ДЛЯ

- Опрацювання документів, які містять відомості, що охороняються законом, у тому числі таємницю ухвалення судового рішення та інформацію із закритого судового засідання;
- Аналізу та моніторингу поведінки працівників;
- Спроб прогнозувати індивідуальні рішення суддів у конкретних справах;
- Автоматичного створення проектів рішень та будь-яких інших процесуальних документів, що ухвалюються у межах судового провадження;
- Опрацювання матеріалів судової справи, що містять персональні дані.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

ШІ МОЖЕ ВИКОРИСТОВУВАТИСЯ ДЛЯ ТАКИХ РОБІТ

- Узагальнення судової практики з метою забезпечення її єдності;
- Аналіз судових рішень з метою виявлення системних причин виникнення спорів;
- Підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства;
- Аналіз та узагальнення великих обсягів даних на основі відкритих джерел інформації;
- Допомога у підготовці аналітичних документів та звітів;
- Автоматизація повторюваних робочих процесів;
- Допомога у створенні та поширенні інформації про діяльність (ведення соціальних мереж);
- Створення чат-ботів, зокрема, для забезпечення зворотного зв'язку з відвідувачами та учасниками судових процесів;
- Добір матеріалів для саморозвитку, підвищення кваліфікації та професійного навчання;
- Пошук нових ідей та підходів до організації робочих процесів;
- Допомога у перекладі документів з іноземних мов.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ (СТАТТЯ 16)

- Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:
- не впливає на незалежність та неупередженість судді,
- не стосується оцінки доказів,
- не стосується процесу ухвалення рішень,
- не порушує вимог законодавства.
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

УХВАЛА АПЕЛЯЦІЙНОЇ ПАЛАТИ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ ВІД 01 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 991/3222/25

- Судом підтверджено, що вирок на підставі угоди про визнання винуватості стосується виключно обвинуваченого, не має преюдиційного значення щодо інших осіб і не може бути використаний як доказ їхньої винуватості, навіть якщо за допомогою систем штучного інтелекту (зокрема ChatGPT) можна спробувати ідентифікувати «знеособлену» особу за фрагментами тексту.
- Суд окремо наголосив, що відповіді ШІ не є ані достовірним джерелом інформації, ані процесуальним доказом у кримінальному провадженні, що має принципове значення для питань приватності: навіть за наявності технологічної можливості деанонімізації суд захищає людину від автоматичного ототожнення та не допускає, щоб алгоритмічні припущення підміняли собою належну доказову базу.

- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАВНИКІВ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ЛИПЕНЬ 2025)

- Ці секторальні рекомендації є одним зі складників дорожньої карти з регулювання ШІ в Україні. Системи ШІ можуть бути корисні на різних етапах діяльності правників — від первинного аналізу документів до формування стратегії захисту клієнта та підготовки процесуальних документів.
- Ці рекомендації розроблено для того, щоб надати правникам практичні поради щодо відповідального використання ШІ в професійній діяльності
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

Додаткові джерела

- 1. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spiopratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
- 2. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
- 3. Берназюк Ян. Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
- 4. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
- 5. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
- 6. Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
- 7. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
- 8. Bernaziuk Ian. Benchmarking Justice: Can AI Uphold the Rule of Law? <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
- 9. Берназюк Ян. Основні принципи відповідального використання ШІ у системі правосуддя <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/natsionalna-shkola-suddiv-ukraini-rozpochala-tridennu-onlayn-pidgotovku-dlya-kerivnikiv-sudiv>
- 10. Берназюк Ян. Межі втручання у приватне життя в умовах загроз національній безпеці: стандарти і виклики для правосуддя https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
- 11. Берназюк Ян, Фонова Олена. Правосуддя 2035: між правом і кодом»: Випуск № 18 подкастів НШСУ https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G
- Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ

Джерела та матеріали

1. XIV Судовий форум (перший день) | 27 листопада 2025. https://youtu.be/5IVdZtVX2sE?si=_NVORmKMu9FezO8y
2. ПРАВОСУДДЯ 2035: МІЖ ПРАВОМ І КОДОМ | ВИПУСК № 18 ПОДКАСТІВ НШСУ. https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=_J5JtH2D4Bfk-MWj
3. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС. <https://constitutionalist.com.ua/poperednij-proiekt-polozhennia-pro-vykorystannia-tekhnologij-shi-pratsivnykamy-aparatu-vs>
4. КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ (СТАТТЯ 16). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>
5. УХВАЛА АПЕЛЯЦІЙНОЇ ПАЛАТИ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ ВІД 01 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 991/3222/25. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129856098>
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАВНИКІВ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ЛИПЕНЬ 2025). <https://constitutionalist.com.ua/rekomendatsii-z-vidpovidalnoho-vykorystannia-shtuchoho-intelektu-dlia-pravnykiv>
7. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spi-vpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
8. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakh-u-intehratsii-shtuchoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
9. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
10. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
11. Додаткові джерела. https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
12. Додаткові джерела. <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
13. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
14. Додаткові джерела. <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
15. Додаткові джерела. <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/natsionalna-shkola-suddiv-ukraini-rozpochala-tridennu-onlayn-pidgotovku-dlya-kerivnikiv-sudiv/>
16. Додаткові джерела. <https://www.nsj.gov.ua/ua/news/natsionalna-shkola-suddiv-ukraini-rozpochala-tridennu-onlayn-pidgotovku-dlya-kerivnikiv-sudiv>
17. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
18. Додаткові джерела. https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора